

vult, aut dolorem, qui extra balneū, corrosio cor-
 pori accidit, metuit, sed extra balneum prandiola
 sua & cænulas habeat. A somno absteineat, replet
 enim caput, & virtutem animale[m] debilitat, &
 humores à superficie ad centrum revocat. Inpri-
 mis autem curet ne alvus obstruatur, est enim
 in hoc casu perniciosum. Quapropter aut brodio
 ex prunis, aut cassia alvum molliat & laxet.
 Mæror, ira, in tanta lavationis diuturnitate vt
 res perniciosissima, præsertim mæror, abesse de-
 bent, debilitant enim virtutem, resiccant cor-
 pus, & ab exterioribus ad interiora humores
 revellunt. Atque de corrosione tantum. Nunc
 aliquid de ducia seu stillicidio est commemorandū.

DE STILLICIDIO.

M O s etiam hic non est laudandus, vs
 multi sine respectu & consideratione ha-
 bitus corporis, loci affecti, humorum, tempe-
 riei, &c. caput aut alias partes stillicidio subij-
 ciant, vnde etiam contingit, vt peius multo
 quam antè habeant. Quidam etiam statim in
 principio, cum neq; ante bibissent aquam, aut in
 ea lavassent, quidam sine purgatione, quidam
 etiam in balneo stillicidio vtuntur. Hi igitur uni-
 versi errant, & non rectè valetudini suæ prospici-
 unt. Ut autem neque in hoc agris scriptio
 nostro desimus, indicabo primò, quibus stillici-
 dium

dium prodesse, quibus obesse possit. I. Quae
 facere agrum oporteat antequam stillicidio vi-
 tur. III. Quando ad stillicidium descendere de-
 beat. IIII. Quomodo se in stillicidio gerere de-
 beat. V. Quam diu. Quod ad primum attinet,
 stillicidium prodest omnibus refrigeratis & hu-
 midis partibus, ijs praesertim, quibus lavatio
 impressionem magnam non facit, aut ad quas il-
 la non pervenit, ut est caput & occiput inter-
 dum. Saepè enim accidit, ut cum lotio vincere
 humorem aut partem roborare non possit, stilli-
 cidium hoc praestet, ut cum malum pertinax ha-
 reat, aut in brachijs & cruribus aut spinali me-
 dulla per stillicidium solvatur & superetur. Par-
 tibus igitur nervosis atq; ipsi cerebro illud optime
 prodest, frigidis & humidis, ut antè quoq; in-
 dicatum, illis existentibus: ita catarrhis frigi-
 dis, dolori capitis & vertigini, atq; alijs affe-
 ctibus capitis humidis & frigidis, it: lapsa memo-
 ria, ob eandem causam, prodest. Obest stillicidium
 ijs quibus caput facile impletur, sive hoc fiat
 caliditatis illius ratione, sive imbecillitatis illi-
 us, nam utroq; modo caput repleti potest. Obest
 etiam stillicidium ijs, quibus caput est calidum
 & siccum, aut alias imbecille. Propter calidi-
 tatem enim illius plius calefieret, propter imbe-
 cillitatem stillicidium suslinere non posset. Obest
 etiam stillicidium ijs, quibus corpus nimis cali-
 dum, vaporosum aut plethoricum, aut etiam hu-
 midum

midum nimis fuerit: caput enim calefactum attraheret ab inferioribus vapores & materiam, quibus repletum in gravissima symptomata incidere posset. Atq; hic notandum est, si caput ex consensu ventriculi malè afficiatur, non illud ad stillicidium revocemus, sed prius potione & lavatione ventriculum curemus. Hæc autem cura & consideratio non ad idiotas & hospites, ut ante quoque est ostensum, sed ad medicos pertinet, neque generalia præcepta ita possunt præscribi, ut ad omnia individua accomodari possint.

I I. Aeger, ut antè indicatum est, non in principio statim, antequam vel potione vel lavatione usus sit, ad stillicidium venire, sed in fine, postquam vel ambo illa vel alterutrum absolutum sit, illud aggredi debet, nisi neutro opus habuerit, tunc nullius respectum habere potest, nec etiam sedens aut iacens in balneo stillicidii partes subiciat, nam dum in balneo humores fundantur & colliquantur, fieri posset, ut à capite calefacto illi attraherentur. extra igitur balneum tecto benè corpore iacens, ut ego in Italia vidi, desuper cadentem aquam, raso capite, excipere debet. Antè omnia autem corpus prius benè purget, & postea etiam eam partem, quam stillicidii submittere vult, ne assit materia que ad eam partem, præcipue vero caput, attrahi, aut si ante fuerit in ea commoveri possit; novi enim & audiri ab hominibus fide dignis

exm^o

exempla eorum, qui cum vel sine purgatione totius & partis vel plethorici nimis & humidi stillicidio vsi fuissent, in apoplexiam incidissent, quapropter ante stillicidium diligenter consideranda sunt circumstantia, an illud possit conferre, & si vtile futurum sit, diligenter corpus prius purgetur. Est etiam hoc notandum, vt aeger non nisi albo prius manè evacuata ad stillicidium accedat, curetq; vt locus, vbi illud recipere vult, non sit paludosus, aut humidus, aut ventosus, vel etiam ibi aër spiret frigidior, vel etiam Sol eò radios suos mittat. Obsunt enim ista omnia stillicidio. Sic igitur se præparare debet aeger antequam stillicidium subeat. Sequitur III. de tempore, quando ad illud accedendum sit. Est autem tempus duplex, vniuersale & particulare. Quod ad vniuersale attinet, vt ante de corrosione dictum est, tempus esse debet neq; valdè calidum, neq; frigidum, sed tepidum, quale est principium aestatis & finis veris, & in autumno quadam partes sunt, quæ neq; excessum caloris habent, nec sunt frigida, ijs igitur temporibus stillicidium est conueniens. Quod ad particulare attinet, matutinum tempus nec non vespertinum, quod incidit ad horam tertiam, est aptum, quo tempore etiam hoc notandum est, ne prandium excessum habeat, sed breue sit, nec ex ijs, quæ vel difficilis sint concoctionis, vel multos fumos ad caput mittant, vt sunt cæpe, allia, &

H

similia,

sit apparatus, aliàs enim stillicidium non fu-
 turum est salubre. Nunc IIII. consideran-
 dum venit, quomodo patiens se in ipso stillicidio
 gerere debeat. Evacuata igitur manè, vt rela-
 tum est, alvo, æger ad stillicidium descendere, &
 corpus benè munire & tegere, nec non vocis
 contentiones & cantiones vitare debet, absti-
 neat quoq; à somno, replent enim hæc omnia
 caput. Peracto stillicidio æger caput tegere
 & detergere debet, idq; facere non valdè calidis
 linteis, ne caput nimis incalescat, sed tepidis,
 postea mitra lintea tegere & munire illud de-
 bet, ne ab aëre externo offendatur. Atq; tectum
 caput ita servare toto tempore stillicidij. Post
 stillicidium non statim prandeat aut cænet, ne
 motus evaporationis impediatur, sed æger pau-
 latim caput refrigerari sinat, vt ad prandium
 aptus esse possit. Est etiam hoc observandum,
 ut si pars aliqua frigidior, aut densioris carnis,
 aut cutis fuerit, vt in senibus & alijs complexi-
 onibus accidit, aqua altiori loco cadat, vt
 major fiat impressio, si verò fuerit calidior &
 rarioris constitutionis ex humiliori. Præterea,
 vt de alijs quoque est ostensum, non à calidiori
 incipiat stillicidio, sed à tepido & mediocriter
 calido, & sequentibus diebus semper calorem
 augeat, quantum quidem sensus & virtus fer-
 re potest. Prandium, vt indicatum est, non sit
 longum, nec ex ijs, quæ sunt difficilis concoctionis,

NEC

ne multos fumos generet, sed ex temperatis instructum, ne stillicidio vespertino obsit. Post quatuor igitur horas prandio absoluto, rursus stillicidium subeat, & eodem modo sese gerat & in ipso stillicidio & post illud, vt est præscriptum in antemeridiano detergendo & siccando caput, & mitra lintea muniendo. Hac de quarto. Nunc de quinto aliquid. Quam diu in stillicidio subsistendum sit. Hic rursus & universale & particulare tempus considerandum venit. Et quia iterum magna est differentia partium, virtutis, & aliarum circumstantiarum, quarum consideratione tempus certum præscribi non potest, ideo non multum verborum faciemus. Hoc tamen medium quodammodo, quod nec propter excessum ledere possit, nec propter defectum nihil efficere, iudicarem esse observandum, vt stillicidium, cum hac aqua sit calidissima & magnam faciat impressionem, ultra septem dies non produceretur. Sed vt commemoratum est, certum tempus ob circumstantiarum differentiam constitui nequit, potest enim pro individuorum respectu, & contrahi & extendi, quæ res ad Medicum & harum aquarum peritum pertinet. Tempus verò particulare eandem etiam ob causam certum & statum definiri non potest: sed tamen si medium iterum consideremus, existimarem ego, si ante meridiem vna cum dimidia, post verò meridiem vna sal-

tem hora, partem sub stillicidio retineret. Sed quantitatem horarum & atas & habitus illarum partium, quæ stillicidio sunt subjiçienda, nec non virtus & temperatura docebit. Et quæcunq; de potione, lavatione & corrosione supra sunt præscripta, ea etiam hic consideranda veniunt. Atq; tantum de stillicidio.

DE STUFFIS.

APUD nos hætenus non fuit usus stuffarum, quarum tamen si in usum venirent, præsertim in his nostris thermis, magnum esset præsidium, vapores enim aquarum nostrarum valdè fundunt, attrahunt & resolvunt per sudorem humores, nec non excalfaciunt & resiccant, vnde cachecticis & futuris hydropicis, arthriticis, scabiosis, & similibus, qui affectum & vitium in partibus corporis exterioribus patiuntur, prodesse. Quomodo autem stuffæ parari (nam sunt quedam loca, in quibus ob auram illam abominabilem foveæ fieri non possent) deberent, suo tempore popularibus meis, Deo volente, ostendam, benè enim stuffæ, licet non per foveas, vt ego ad balnea Aponitana, Senensia & Neapolitana in Italia vidi, construi & formari poterunt. Nulla autem nunc præcepta dari de his possunt, cum nullæ sint, quæ extent.

Atq;